

HALFJAARLIJKS ONDERZOEK

Conjunctuurenquête voorjaar 2014



Algemeen

Ondernemers in de technologische industrie hebben in 2013 een bescheiden groei laten zien. Over 2014 zijn ze optimistisch, naar verwachting zal de omzetgroei 6% bedragen. De groei zal dit jaar niet beperkt blijven tot de export. Voor het eerst in jaren zal de binnenlandse omzet gelijke tred houden met de buitenlandse omzet.

Deze groei van de binnenlandse markt is mede de verklaring voor de sterke verbreding van de groei die naar verwachting gaat plaatsvinden. Waar tot voor kort het vooral de exporterende bedrijven waren die groeicijfers lieten zien, lijkt in 2014 de volle breedte van de technologische industrie groei te laten zien: 69% van de bedrijven verwacht omzetgroei te boeken. De groei accelereert gedurende het jaar, 60% van de bedrijven verwacht een sterkere groei in de tweede helft van 2014 dan in de eerste helft.

Naast optimisme over de eigen resultaten zijn de ondernemers ook positief over het economisch klimaat. Het saldo tussen optimisten en pessimisten is opgelopen naar 62%.

De verbeterde omstandigheden laten zich nog niet zien in de werkgelegenheid. De personeelssterkte zal dit jaar nog afnemen, om in 2015 naar verwachting weer te gaan groeien.

De belangrijkste groeibelemmeringen zijn onveranderd: de druk op verkoopprijzen en vraagterugval. Het tekort aan adequaat opgeleid personeel blijft een belangrijke derde groeibelemmering.

Deelnemers

Aan deze halfjaarlijkse enquête hebben 240 ondernemingen met in totaal ruim 35.000 werknemers deelgenomen. De verdeling naar bedrijfsgrootte van de geënquêteerde bedrijven is weergegeven in figuur 1.

Figuur 1: Verdeling deelnemers enquête naar bedrijfsgrootte

Bedrijfsgrootte	Percentage van de deelnemers
0 – 10 werknemers	9,2%
11 – 50 werknemers	37,5%
51 – 100 werknemers	22,9%
101 – 250 werknemers	18,8%
251 – 500 werknemers	6,3%
> 500 werknemers	5,4%

Groei trekt aan en verbreedt

Net als in voorgaande conjunctuurenquêtes hebben wij de ondernemers gevraagd naar de resultaten van afgelopen jaar en de verwachtingen voor dit jaar.

Uit de enquête blijkt dat ondernemers in de technologische industrie afgelopen jaar een omzetgroei van 1,5% behaalden (zie figuur 2). Voor 2014 wordt een fors sterkere groei verwacht van 6%.

Figuur 2: Verwachtingen 2013

	Resultaten 2013 (t.o.v. 2012)	Verwachtingen 2014 (t.o.v. 2013)
Omzet	+1½%	+ 6%
Export	+5½%	+ 6%
Orderpositie	+1%	+ 5%
Investerings	+14%	+9%
Productie	+2½%	+5½%
Voorraden	–1%	0%

We hebben gevraagd naar de verhouding van de eerste helft van 2014 ten opzichte van de tweede helft van het jaar. Daaruit blijkt dat 60% van de ondernemers verwacht dat de groei in de tweede helft van het jaar sterker zal zijn dan in de eerste helft. Dit ondersteunt het beeld dat de economie een groeiversnelling doormaakt.

Gemiddeld is de sector afgelopen jaar gegroeid, maar niet elk bedrijf deelde in die groei. Waar 47% van de geënquêteerde bedrijven in 2013 een omzetgroei heeft doorgemaakt, heeft 39% juist een omzetsdaling gehad. Het brede veld aan activiteiten van de sector en de verschillen tussen de internationale markt en de achterblijvende thuismarkt kunnen een verklaring zijn voor de grote verschillen tussen de bedrijven. Maar de groei gaat zich naar verwachting verbreden. Voor 2014 verwacht 69% van de bedrijven een omzetgroei tegenover slechts 11% die een daling verwacht.

Ontwikkeling naar deelsector en grootteklasse

In figuur 3 staan de ontwikkelingen in enkele grote deelsectoren weergegeven.

In 2013 deed vooral de deelsector machinebouw het goed. In de deelsector elektrische, elektronische en optische apparatuur was de groep bedrijven die een krimp van de omzet meemaakte even groot als de groep die groeide. In de groothandel was het aantal bedrijven met een afname van de omzet zelfs groter dan de groep groeiers.

Voor 2014 zijn bedrijven over het gehele activiteitenpalet van de technologische industrie positief gestemd. Vooral de basismetaleen, metaalproducten en de groothandel zijn zeer optimistisch. De deelsector elektrische, elektronische en optische apparatuur is het minst positief, maar ook daar is het saldo tussen het aantal optimisten minus het aantal pessimisten ruim 40%.

Figuur 3: Omzetgroei naar deelsectoren (saldo bedrijven dat groei verwacht minus bedrijven dat krimp verwacht)

	Omzet 2013				Omzet 2014			
	groei	gelijk	krimp	saldo	groei	gelijk	krimp	saldo
Basismetaal/ metaalproducten	40,6%	14,5%	38,7%	1,9	73,0%	13,5%	13,5%	59,5
Elektrische, elektronische en optische apparatuur, computers	47,6%	4,8%	47,6%	0	61,9%	19,0%	19,0%	42,9
Machines	54,7%	15,1%	30,2%	24,5	66,7%	21,6%	11,8%	54,9
Groothandel	40,4%	15,8%	43,9%	-3,5	71,9%	22,8%	5,3%	66,6
Totaal technologische industrie	46,8%	14,5%	38,7%	8,1	69,3%	20,2%	10,5%	58,8

In 2013 waren het vooral de middelgrote bedrijven die groeiden (zie figuur 4).

Onder de kleinere bedrijven waren er nog veel die krimp lieten zien. In de categorie t/m 10 werknemers was het aantal bedrijven dat krimp liet zien zelfs groter dan het aantal groeiers. In de categorieën 51 t/m 100 en 101 t/m 250 werknemers was het aantal groeiende bedrijven beduidend groter dan het aantal bedrijven met een dalende omzet. Bij de grote bedrijven was er sprake van evenwicht; evenveel bedrijven met een toegenomen omzet als met een afnemende omzet.

Ook als wordt gekeken naar grootteklasse, is sprake van een verbreding van de groei. In alle grootteklassen wordt in overgrote meerderheid voor 2014 groei verwacht. Het lijkt er zelfs op dat de kleinere bedrijven een inhaalslag gaan maken. Daar ligt het saldo tussen optimisten en pessimisten op 64,7 en 68,2%.

Figuur 4: Omzetgroei naar grootteklasse (saldo bedrijven dat groei verwacht minus bedrijven dat krimp verwacht)

	Omzet 2013				Omzet 2014			
	groei	gelijk	krimp	saldo	groei	gelijk	krimp	saldo
1 - 10 werknemers	40,9%	9,1%	50,0%	-9,1	72,7%	22,7%	4,5%	68,2
11 – 50 werknemers	42,7%	20,2%	37,1%	5,6	69,4%	25,9%	4,7%	64,7
51 – 100 werknemers	50,9%	16,4%	32,7%	18,2	66,0%	22,6%	11,3%	54,7
101 – 250 werknemers	54,5%	4,5%	40,9%	13,6	69,0%	9,5%	21,4%	47,6
>250 werknemers	44,0%	12,0%	44,0%	0	73,1%	11,5%	15,4%	57,7
Totaal technologische industrie	46,8%	14,5%	38,7%	8,1	69,3%	20,2%	10,5%	58,8

Binnenlandse markt trekt aan

De verbreding van de groei kan deels worden verklaard uit de toenemende groei op de Nederlandse markt. Waar de afgelopen jaren de export stelselmatig sterker groeide dan de totale omzet (en dus sterker groeide dan de binnenlandse markt), lijkt daar nu verandering in te komen. In 2013 groeide de export (+5½%) nog veel harder dan de totale omzet (1½%), maar voor dit jaar wordt een exportgroei verwacht die gelijk is aan de totale omzetgroei. De binnenlandse omzetgroei ligt dus naar verwachting gelijk aan de omzetgroei in het buitenland. Dit kan mede de sterke verbreding van het aantal 'groeierende' bedrijven verklaren.

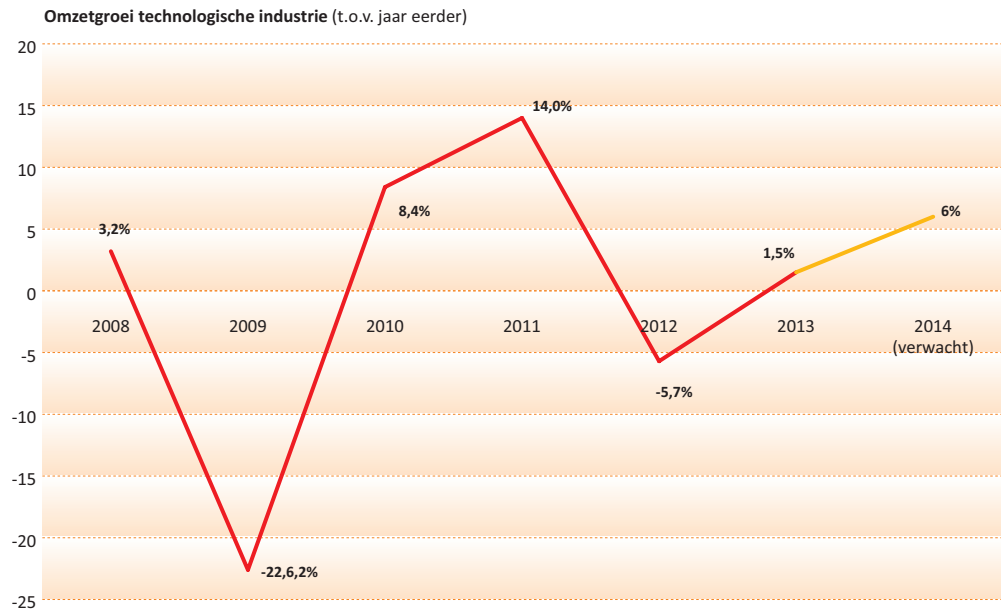
De overige indicatoren wijzen ook op groei: de orders namen in 2013 met 1% toe en zullen dit jaar met 5% toenemen. De productie volgt de ontwikkeling van de omzet door van 2,5% productiegroei in 2013 aan te trekken naar 5,5% productiegroei in 2014. De voorraden daalden licht in 2013, maar zullen dit jaar ongeveer gelijk blijven.

Opvallend is de sterke groei van de investeringen in 2013. Deze namen met maar liefst 14% toe. Dit jaar zal de groei iets lager zijn, maar met 9% is de investeringsbereidheid nog steeds fors. Dit wijst op een groter vertrouwen bij ondernemers op sterkere groei in de toekomst.

Crisis 2008 ijlt na

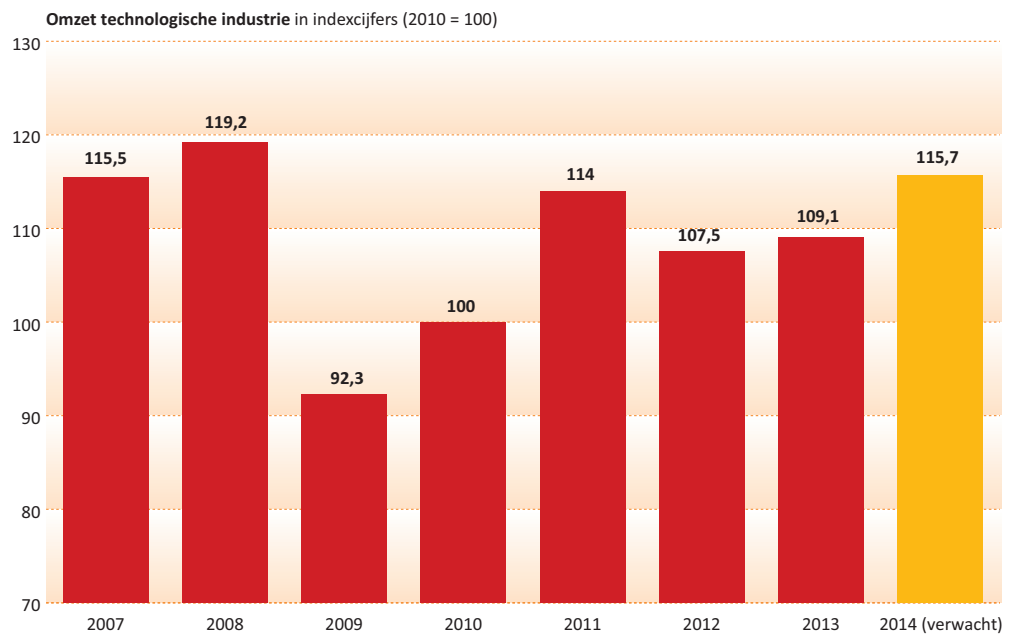
De groei betekent echter nog niet dat de sector zich volledig van de crisis heeft hersteld. In figuur 5 is de omzetgroei over de afgelopen vijf jaar weergegeven. In 2010 en 2011 werd veel van het verloren gegane terrein goedgehaakt; in 2012 volgde een kleine terugslag, en in 2013 is de groei weer ingezet. In figuur 6 worden de omzetcijfers over deze jaren in indexcijfers weergegeven. Daaruit blijkt dat de omzet van de technologische industrie in 2014 weer boven de omzet van 2007 zal liggen, maar de recordomzetten van 2008 worden nog steeds niet gehaald.

Figuur 5: Omzetgroei technologische industrie 2007 – 2015



Bron: CBS Statline 2007 – 2012; FME-Conjunctuurenquêtes 2013, 2014

Figuur 6: Omzetontwikkeling technologische industrie 2006 – 2015



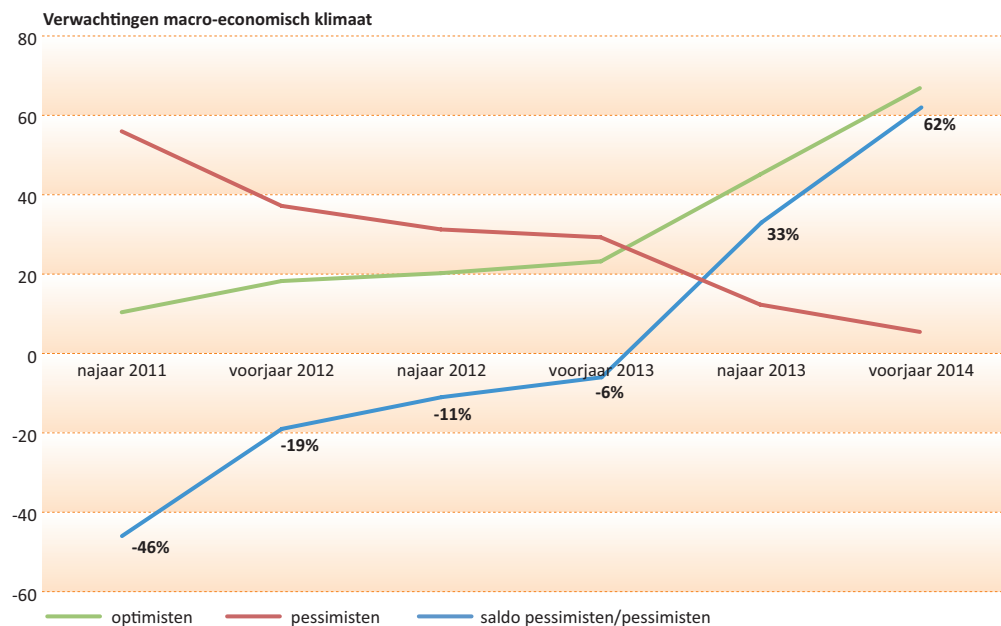
Bron: CBS Statline 2007 – 2012; FME-Conjunctuurenquêtes 2013

Economisch klimaat

In de conjunctuurenquête wordt de ondernemers gevraagd aan te geven wat hun verwachtingen zijn voor het economisch klimaat. Ook daar zien we de positieve tendens. Waar in de vorige enquête voor het eerst sinds jaren het aantal optimisten het aantal pessimisten overtrof, is dat optimisme nu sterk toegenomen. Maar liefst 67% van de respondenten verwacht een verbetering van het economisch klimaat en slechts 5% verwacht een verslechtering.

In figuur 7 hebben wij de ontwikkeling van optimisten, pessimisten en het saldo tussen deze twee weergegeven vanaf de eerste enquête dat deze vraag werd gesteld.

Figuur 7: Verwachtingen voor macro-economisch klimaat tweede helft 2013



Personeel

Het personeelsbestand in de technologische industrie zal in 2014 met 2,6% licht afnemen om in 2015 naar verwachting met bijna hetzelfde percentage te groeien (zie figuur 8). Het aantal flexkrachten zal dit jaar met 5% teruglopen, maar in 2015 weer groeien met ruim 4%. Hier lijkt de regel opgeld te doen dat de werkgelegenheid traag reageert op economische ontwikkelingen. Tijdens de crisisjaren na 2008 bleef de werkgelegenheid goed op peil. De omzetten zijn echter – zelfs in nominale termen – nog steeds niet terug op de niveaus van 2008. Deze achteruitgang moet op termijn effect hebben op de werkgelegenheidsontwikkeling. De effecten van de slechte jaren laten zich daarom nog zien in de personeelsontwikkeling, maar de positieve effecten van het (verwachte) herstel zullen zich in de nabije toekomst ook vertalen in een positieve ontwikkeling van de werkgelegenheid.

Op de langere termijn wordt een groot tekort voorzien aan technici in de technologische industrie, dit door de forse uitstroom van mensen die met pensioen gaan en te weinig instroom van gekwalificeerde technici.

Figuur 8: Personeelssterkte

Personeelssterkte	percentage
Totaal - Groei 2014	-2,6%
Totaal - Groei 2015	+2,5%
Flex – groei 2014	-5,0%
Flex – groei 2015	+4,3%

Groeibelemmeringen

In figuur 9 hebben wij weergegeven wat volgens de ondernemers in de technologische industrie de belangrijkste belemmeringen voor groei van hun bedrijf zijn.

Traditioneel scoren 'druk op verkoopprijzen' en 'vraagterugval' het hoogst als groeibelemmering. Dat is nu weer het geval. Er is ook weinig verschil te zien in de scores van de overige groeibelemmeringen met die van de voorgaande enquêtes. Alleen de beschikbaarheid en het leveringsgedrag van toeleveranciers is meer dan 1/10 punt gestegen.

Figuur 9: Groeibelemmeringen

Groeibelemmeringen	Probleem of groot probleem	Score
Druk op verkoopprijzen	68%	2,8 (2,7)
Vraagterugval	53%	2,4 (2,5)
Tekort voldoende opgeleid personeel	48%	2,4 (2,4)
Personeelskosten/overcapaciteit	35%	2,0 (2,0)
Oplopende inkooprijzen	33%	2,0 (1,9)
Betaalgedrag klanten/afnemers	32%	1,9 (2,0)
Beschikbaarheid/leveringsgedrag toeleveranciers	21%	1,6 (1,4)
Financiering/kredietverlening	22%	1,4 (1,3)
Gemeentelijk RO-beleid	9%	1,0 (0,9)
Waardevermindering beleggingen	5%	0,5 (0,5)

De score is berekend op basis van de antwoorden van de ondernemers. Zij konden aangeven in hoeverre zij een belemmering als een probleem beschouwen. Een score van 0 betekent hier: De ondernemers beschouwen dit onderdeel als geen enkel probleem. Een score van 4 betekent dat dit onderdeel als een groot probleem wordt beschouwd. De tabel is gerangschikt naar score. Tussen haakjes staan de scores uit de voorjaarsenquête weergegeven.

Meer informatie

Kasper Buiting, FME-beleidsadviseur onderzoek & economie,
T (079) 353 13 18, E kasper.buiting@fme.nl

© Vereniging FME-CWM, Zoetermeer, april 2014

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag zonder bronvermelding worden gekopieerd, gedownload, vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier.

